ISTORIE ŞI FILOSOFIE

EXPERIMENT AGRICOL. CULTIVAREA BUMBACULUI ÎN RSSM

Andreea GORGAN,

studentă, anul IV, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 633.51(478)(091) E-mail: andreeagorgantudor@gmail.com

Tema cultivării bumbacului în RSS Moldovenească a fost puțin abordată în literatura de specialitate, fapt ce îi conferă actualei teze de licență o relevanță semnificativă. Prin valorificarea surselor arhivistice inedite din fondurile 2848, 3036, 1790 și 51 ale Arhivelor Naționale ale Republicii Moldova, studiul expune o perspectivă detaliată asupra desfășurării experimentului agricol, dezvoltă un cadru analitic nou pentru înțelegerea politicilor agricole sovietice și contribuie la completarea lacunelor din istoriografie.

Cercetarea minuțioasă a condus la următoarele concluzii: Introducerea culturii bumbacului în RSS Moldovenească a făcut parte dintr-o politică economică de amploare a Uniunii Sovietice, menită să diminueze deficitul intern de bumbac și să asigure materia primă indispensabilă industriei textile în perioada postbelică [5, p.3]. Contextul regional a fost favorabil, întrucât după organizarea deportărilor din 1949, a fost posibilă colectivizarea a 97% din gospodăriile individuale până în 1950 [4, p. 581]. Această reorganizare agricolă a facilitat introducerea culturilor subtropicale, precum bumbacul, care nu puteau fi cultivate eficient în gospodăriile țărănești, unde se creșteau doar soiurile tradiționale. Extinderea bumbacului în această regiune a fost posibilă exclusiv prin intermediul colhozurilor. O altă premisă pentru introducerea bumbacului în RSSM a fost cultivarea anterioară a acestei plante în județul Cahul, sub administrația românească, începând cu anul 1935 [6, p. 18]. Cu toate că progresul a fost limitat de lipsa echipamentelor moderne, pregătirea redusă a țăranilor și condițiile climatice dificile, rezultatele au evidențiat un potențial agricol al zonei. Pornind de la convingerea că agrotehnica sovietică depășește metodele occidentale, autoritățile centrale au ales sudul RSS Moldovenești ca zonă strategică pentru extinderea culturii bumbacului. În ciuda condițiilor climatice nefavorabile, proiectul a fost susținut de ambițiile „Marelui plan stalinist de transformare a naturii", fundamentat pe teoria miciurinistă, care promova ideea că plantele pot fi adaptate artificial la medii ostile [3, p.7]. Astfel, RSSM a fost integrată într-un vast program de aclimatizare a culturilor subtropicale, devenind un spațiu de testare pentru cultura bumbacului.

Dezvoltarea culturii bumbacului în RSS Moldovenească a cunoscut o evoluție etapizată. În faza inițială, cuprinsă între anii 1949-1950, bumbacul a fost cultivat ex-

perimental pe suprafețe restrânse, scopul principal fiind evaluarea potențialului de adaptare al plantei la condițiile locale. Rezultatele obținute în 1949, pe o suprafață de 139,5 ha în 7 raioane din sud, au fost slabe din cauza lipsei de experiență a colhoznicilor, aplicării incorecte a tehnologiilor agricole, insuficienței utilajelor necesare și a unui climat nefast [7, p.261]. În anul 1950, suprafața cultivată cu bumbac a ajuns la 3.000 de hectare în 11 raioane din sud, iar situația s-a ameliorat ca urmare a instruirii muncitorilor și îmbunătățirii infrastructurii agricole [13, p.75]. Apogeul programului de extindere a culturii bumbacului a fost atins în perioada 1951-1952, când suprafețele însămânțate au crescut semnificativ, ajungând la 30.000-50.000 hectare, în cadrul strategiei sovietice de dezvoltare a industriilor conexe bumbacului. Atunci au fost lansate inițiative pentru construirea unei fabrici de filare la Chișinău și a unei unități de extracție a uleiului la Bender [8, p.132; 9, p.255]. Un moment notabil l-a constituit experimentul de cultivare a bumbacului irigat în lunca Prutului, în 1951 [1, p.3]. Totodată, au existat planuri ambițioase de extindere a culturii către centrul și nordul republicii pe o suprafață de 5080 de hectare, însă acestea nu au fost implementate [10, p. 291; 11, p. 123]. Perioada a fost marcată și de recolte nesatisfăcătoare, determinate atât de lipsa tehnologiilor adecvate, cât și de condițiile meteorologice nefavorabile. În anul 1953, autoritățile sovietice au decis suspendarea temporară a cultivării bumbacului în RSS Moldovenească, cel mai probabil ca urmare a eșecului recoltei din 1952 și a schimbărilor politice din conducerea centrală [12, p.18]. Ulterior, în perioada 1954–1955, sectorul bumbacului a cunoscut un regres semnificativ, reflectat prin diminuarea treptată a suprafețelor cultivate. Acest declin a fost alimentat de factori precum instabilitatea meteorologică, dotarea tehnică insuficientă și participarea redusă a colhoznicilor. În acest context, în 1956, conducerea RSSM a propus excluderea definitivă a bumbacului din programul agricol, invocând randamentele scăzute și competitivitatea slabă în raport cu alte culturi prioritare, precum porumbul și floarea-soarelui [14, p.1]. Măsura a fost aprobată înainte de elaborarea noului plan cincinal, marcând o reorientare clară a politicilor agricole sovietice în regiune.

Cultivarea bumbacului în RSS Moldovenească a fost un eșec determinat de factori pedoclimatici, tehnici și umani. Deși sudul republicii părea promițător, clima instabilă cu primăveri reci, veri scurte și toamne timpurii, nu asigura căldura necesară dezvoltării plantei pe parcursul întregii perioade de vegetație. Solurile locale (cernoziom) erau compacte, se încălzeau greu și nu favorizau germinarea bumbacului, iar seceta frecventă agrava situația. La aceste constrângeri s-au adăugat atacurile constante ale dăunătorilor, precum păduchii, omizile, fluturii de fâneață, gândacii de nisipuri și viermii-sârmă [2, p.69]. Din punct de vedere tehnologic, lipsa infrastructurii de uscare și depozitare, mecanizarea deficitară și aplicarea necorespunzătoare a îngrășămintelor și pesticidelor au dus la pierderi semnificative. Rezistența populației locale, lipsa tradiției în cultivarea bumbacului și percepția acestuia ca fiind o cultură impusă și nerentabilă au accentuat eșecul. Rezultatele experimentului agricol au fost negative, manifestându-se prin deteriorarea stării de sănătate a populației locale, apariția unor dezechilibre ecologice ca urmare a utilizării intensive a substanțelor chi-

mice (DDT, granozan, compușii pe bază de arsen ș.a), precum și prin generarea unor pierderi economice semnificative, fără o justificare reală din punct de vedere financiar.

Tema experimentelor agricole sovietice în RSSM reprezintă un interes științific continuu, având în vedere că, pe lângă bumbac, au fost aclimatizate și alte specii subtropicale, precum citricele. Prin urmare, consider că este indispensabilă extinderea studiilor în acest domeniu.

Referințe:

• *Cărți și publicații monografice:*

1. *Îndrumătorul agronomic la creșterea bumbacului irigat în colhozurile RSS Moldovenești*, Chișinău: Editura de Partid a Comitetului Central al PC(b) M, 1952. 12p.
2. *Regulile agrotehnice pentru cultivarea bumbacului în RSS Moldovenească pe anul 1951*, Chișinău: Editura de Stat, 1951. 76 p.
3. КОВДА В. А., *Великий план преобразования природы*, Москва: ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ ПАУК СССР, 1952. 115 с.

• *Materiale/teze de comunicare în congrese, conferințe:*

4. ȘIȘCANU I., *Colectivizarea în RSS Moldovenească: conjunctură, modalități și consecințe.* În: „Historia est Magistra Vitae: Valori, paradigme, personalităţi”, Chişinău, Moldova, 6 octombrie 2019, pp. 567-581.

• *Publicistică:*

5. ȘNÎREV V., *Cultivarea bumbacului în Moldova*. În: Sovietskaia Moldavia. 1949, 27 martie

•*Documente de arhivă:*

6. ANA DGAN, F. 1790, inv. 1, d. 267.
7. ANA DGAN, F. 2848, inv. 22, d. 76.
8. ANA DGAN, F. 2848, inv. 22, d. 107.
9. ANA DGAN, F. 2848, inv. 22, d. 108.
10. ANA DGAN, F. 2848, inv. 22, d. 113.
11. ANA DGAN, F. 2848, inv. 22, d. 116.
12. ANA DGAN, F. 2848, inv. 22, d. 149.
13. ANA DOSPRM, F. 51, inv. 9, d. 1.
14. ANA DOSPRM, F. 51, inv. 15, d. 74.

Recomandat
***Liliana ROTARU**, dr., conf. univ.*